

Individuell visningsersättning, IV, budgetåret 2022

Individuell visningsersättning, IV, utgår till konstnärer vars verk visas offentligt. Ersättningen är ett generellt konstnärstöd avsett att kompensera konstnären för den inskränkning som görs i upphovsrättslagens § 20 och som inte gör det möjligt för konstnären att kräva ersättning för offentlig visning av överlättna verk.

IV ersätter konstnären för att ha utfört ett arbete som visas för allmänheten och fortfarande används. Drygt 4 000 konstnärer får IV varje år och antalet sökande ökar. Både i kontakter med konstnärer och via enkätundersökningar visas tydligt att det är en viktig ersättning för många konstnärer, som ofta går rakt in i den egna verksamheten och betalar ateljékostnader, konstnärsmaterial och ger tid att investera i nya projekt.

För budgetåret 2022 yrkas att IV-anslaget höjs till 76 miljoner kronor varav högst 2,8 miljoner kronor får användas för Bildupphovsrätts administrativa kostnader.

IV går rakt in i den konstnärliga verksamheten och bidrar till ny konst i samhället

Betalt för utfört arbete

IV-systemet ersätter konstnären för utfört konstnärligt arbete. Regelverket är generellt och ersättningen avgörs inte av kvalitet, inkomstsituation eller geografisk placering.

... ger möjlighet till konstnärlig produktion

IV bidrar starkt till konstnärers möjligheter att arbeta i ateljéer och ställa ut sina verk. Det är en ersättningsform som till stor del går direkt in i den konstnärliga verksamheten. IV ger konstnärer viss trygghet och självförtroendet i den egna verksamheten stärks av det erkännande som IV ger. Konstnärens arbete uppskattas och ger ersättning för utfört arbete.

...trygghet – en förutsättning för fortsatt skapande

Bildkonstnärernas svaga inkomstsituation ger följd effekter för yrkesgruppens tillgång till pension, föräldrapenning och sjukersättning. Eftersom IV räknas som beskattningsbar inkomst bidrar den positivt till konstnärernas ställning i socialförsäkringssystemet. Inkomst för utfört arbete och tillgång till trygghetssystemet är en förutsättning för ökad konstnärlig produktion. Under 2020 genomförde Bildupphovsrätt en enkätundersökning, som tydligt visar att IV-ersättningen används till direkta kostnader i den konstnärliga verksamheten. Om IV skulle höjas med ett större belopp, finns också i svaren en framtidsinriktning för det konstnärliga skapandet. Slutsatsen är att IV går rakt in i den konstnärliga verksamheten och bidrar till ny konst i samhället.

... en viktig pusselbit för den åldrande konstnären

IV ökar i takt med att konstnären rapporterar in fler sålda verk. Ersättningen blir därmed en viktig kompensation för åldrande konstnärer som är i slutet av sitt yrkesliv och inte kan ta lika många uppdrag som tidigare.

...stöd i en svår situation

Pandemin har slagit hårt mot kulturarbetare. Museer, konsthallar, gallerier och auktionshus var bland de första som stängdes när spridningen av viruset skulle stoppas. Den omedelbara konsekvensen blev att bildskaparnas ekonomiska verksamhet minskade kraftigt, vilket har resulterat i stora förluster under hela 2020. EY:s färskaste rapport "Rebuilding Europe" visar att bildsektorn går ner med 38 % inom EU. Det finns nu en stor risk att konstnärer lämnar sitt yrke. Med ett förstärkt IV-system, både på kort och lång sikt, kan de negativa effekterna av pandemin mildras betydligt.

Effektivt krisstöd

I mars 2020 tog i stort sett alla konstnärers verksamhet tvärstopp. Många stod med tomma kalendrar och snabbt tömda plånböcker. Ingen återhämtning att tala om har skett under 2020 eller ens 2021 hittills, det dröjde länge innan stödåtgärder som konstnärer kunde ta del av kom i gång och då främst Konstnärsnämndens krisstipendium. Det extra anslag som IV fick gjorde stor nytta, 4 400 konstnärer fick en direkt och mycket välkommen intäkt.

Bildupphovsrätt har möjlighet att med mycket kort varsel rättvist fördela ett stödbelopp till en stor grupp konstnärer. IV är en effektiv ersättningsform som måste utnyttjas för en återstart av konstområdet efter pandemin.

Stort antal sökande och verk

Antalet konstnärer och deras verk som läggs in i systemet är stort, vilket gör att underlaget för fördelning är brett. Det är inte krångligt för nya konstnärer att ansöka och komma med i fördelningsunderlaget. Regelverket gör det enkelt att administrera och det upplevs som rättvist av mottagarna av ersättningen.

Det är fler kvinnor än män i det totala fördelningsunderlaget. Ett uppräknat anslag ger positiva inkomsteffekter för yngre konstnärer och för kvinnor. Genom konstruktionen med ett högsta möjliga individuellt ersättningsbelopp omfördelas pengar inom systemet till dem som har ersättningar understigande detta belopp, alla dessa gynnas proportionellt lika. I 2020 års fördelning ingick ett extra anslag om 10 miljoner kronor på grund av pandemin. En av effekterna blev att fler fick ersättning och att antalet som inte fick ersättning alls (för låga poäng) var färre än tidigare år.

Detta blir effekten av ett ökat anslag

Statistiken för fördelningarna för åren 1997 till 2020 visar att ökande anslag gynnar alla, framför allt yngre och kvinnor. Omvänt kan man konstatera att stillastående anslag försämrar för yngre och i synnerhet för kvinnor.

I vår analys har vi använt de personer och de verk som var registrerade vid 2020 års fördelning. Till detta har vi lagt till ett antagande om ökad anslagsnivå och förändrad högsta nivå. Det är alltså en beskrivning av nuvarande statistik som visar vad som händer med ökat anslag och ändrad högsta nivå. En sådan metod har brister eftersom vi vet att IV varje år får ett nettotillskott av sökande och konstverk

Följande har undersökts:

1. Fördelning av 54 230 000 kronor med högsta mottagbara belopp 52 000 kronor, vilket motsvarar fördelning 2019.
2. Fördelning av 63 750 000 kronor med högsta mottagbara belopp 55 000 kronor, vilket motsvarar fördelning 2020.
3. Fördelning av 73 200 000 kronor med högsta mottagbara belopp 58 000 kronor.

Det ger följande tabell över utfallet för antal personer i varje inkomstgrupp:

Fördelning	Ej ersatta	250 kr – 4 999 kr	5 000 kr – 14 999 kr	15 000 kr – 24 999 kr	25 000 kr – 34 999 kr	35 000 kr – 39 999 kr	40 000 kr – 44 999 kr	45 000 kr – 49 999 kr	50 000 kr – 58 000 kr
54 230 000 kr	168	1 730	1 321	506	296	93	58	38	235
63 750 000 kr	139	1 651	1 319	527	330	108	84	69	313
73 200 000 kr	138	1 441	1 256	574	328	121	105	82	431

Observera att vi lagt in 73,2 miljoner kronor i fördelningen men att vi håller antalet verk i systemet neutralt i förhållande till fördelningen 2020.

Tabellen visar att ett ökat anslag innebär att fler får en ersättning som verkligen betyder något. För att konstnärer ska uppfatta stödets syften måste det ge ett reellt bättre resultat för konstnärens ekonomiska situation.

IV – en unik databas med möjligheter

Bildupphovsrätt förfogar nu, genom den databas som byggts upp, över en unik förteckning av samhällets offentliga konstinnehav. Trots vissa brister är det en kunskapskälla som torde kunna komma andra verksamheter till godo och för att ge ökad kunskap om den offentliga konsten. Bildupphovsrätt är intresserade av att diskutera utvecklingsplaner för databasen och ett vidgat användningsområde. Vi ser flera utvecklingsmöjligheter till exempel att användas som forskningsunderlag eller inventarieregister och vi tycker att det vore angeläget att databasen nyttjas för att öka kunskaperna om bildkonstens roll i samhället. Vi föreslår följande:

- Analys av årliga konstinköp hos kommuner, landsting och statliga institutioner.
- Analys av ovan nämndas konstinnehav och inköspolitik under viss tid.
- Analys över konstnärernas inkomster av konstnärlig verksamhet (kompletterande frågor behövs).
- Analys över kompletterande åtgärder inom konstnärspolitiken.
- Analys över påverkan på förändringsbehov inom socialförsäkringssystem och pensionssystem.
- Genusrelaterad kunskap om konstnärsyrket.

Administrativa kostnader

IV är en integrerad och naturlig del av Bildupphovsrätts verksamhet och tar gemensamma resurser i anspråk i form av personal och material. Bildupphovsrätts samtliga intäkter kommer från avdrag från upphovsrättsliga intäkter genererade av bildkonstnärer. IV-systemet hanterar cirka 4 500 konstnärer varav cirka 4 400 som mottagare av ersättning och cirka 220 000 konstverk i offentlig ägo.

Bildupphovsrätt genomför successivt en nödvändig förnyelse av vårt administrativa datasystem.

Administrativa kostnader för 2022 har beräknats till cirka 2 800 000 kronor.

2021-02-25

Fredrik Lomäng

VD Bildupphovsrätt